

Universiteit
Leiden
The Netherlands

From Golden Rock to Historic Gem: a historical archaeological analysis of the maritime cultural landscape of St. Eustatius, Dutch Caribbean
Stelten, R.J.G.

Citation

Stelten, R. J. G. (2019, March 21). *From Golden Rock to Historic Gem: a historical archaeological analysis of the maritime cultural landscape of St. Eustatius, Dutch Caribbean*. Sidestone Press, Leiden. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/70210>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/70210>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/70210> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Stelten, R.J.G.

Title: From Golden Rock to Historic Gem: a historical archaeological analysis of the maritime cultural landscape of St. Eustatius, Dutch Caribbean

Issue Date: 2019-03-21

Samenvatting

Van "Golden Rock" naar "Historic Gem": een historisch archeologische analyse van het maritiem culturele landschap van St. Eustatius, Caribisch Nederland.

Dit proefschrift betreft een studie naar het maritiem culturele landschap van St. Eustatius, een klein eiland in het noordoostelijk deel van de Kleine Antillen. Na een lange Indiaanse bewoning werd het eiland in de vroege 17e eeuw door de Europeanen gekoloniseerd. In de twee eeuwen die volgden, wisselde het eiland maar liefst 22 keer van vlag tussen de Nederlanders, Engelsen en Fransen, tot het in 1816 voorgoed Nederlands werd. In de 18e eeuw werd het eiland een vrije doorvoerhaven voor goederen van over de hele wereld, waardoor het in korte tijd uitgroeide tot een bruisend handelscentrum en een van de drukste havens ter wereld. Doordat er sinds de vroege 19e eeuw weinig stedelijke ontwikkeling op het eiland heeft plaatsgevonden, zijn historische gebouwen en archeologische vindplaatsen relatief ongerept. Het eiland wordt daarom ook wel het "Pompeï van de Nieuwe Wereld" genoemd. Behalve terrestrische vindplaatsen zoals pakhuizen, verdedigingswerken en plantages, bevatten de wateren rondom het eiland een groot aantal scheepswrakken en andere verzonken archeologische resten.

Het maritiem culturele landschap van St. Eustatius is het gehele netwerk aan zeilroutes, havens, en aanverwante structuren en overblijfselen van menselijke activiteiten, zowel op het land als onder water; het omvat kort gezegd het menselijke gebruik van de maritieme omgeving. In deze studie wordt het maritiem culturele landschap onderzocht aan de hand van zowel historische bronnen als archeologische overblijfselen. Het maritiem culturele landschap is in deze studie onderverdeeld in acht componenten: commercieel, transport en communicatie, natuurlijke hulpbronnen, stedelijk, cognitief, recreatief, verdediging, en macht.

Het maritiem culturele landschap van St. Eustatius is beïnvloed door een groot aantal factoren. In deze studie worden de belangrijkste factoren geanalyseerd, evenals de manieren waarop mens en natuur de geschiedenis van het eiland hebben beïnvloed. Deze studie laat zien dat veel aspecten van de geschiedenis van het eiland de verdeling tussen land en zee overstijgen, en daarom thematisch moeten worden bestudeerd in plaats van geografisch. Historici proberen vaak vragen te beantwoorden

die betrekking hebben op *waarom* iets gebeurd is; in dit proefschrift wordt de nadruk gelegd op *hoe* iets gebeurd is.

Op economisch niveau werd St. Eustatius ontwikkeld tot een van de grootste emporia in de Cariben. In de late 18e eeuw groeide de handel op het eiland tot buitengewone proporties, wat een groot aantal mensen aantrok, waaronder kooplieden en matrozen. Archeologisch onderzoek in het historisch havenkwartier heeft echter aangetoond dat er in dit gebied ook veel niet-commerciële activiteiten plaatsvonden. De plantages op het platteland speelden eveneens een belangrijke rol: hier werd illegaal geïmporteerde suiker verwerkt en werden gewassen verbouwd om de bevolking te voeden. Om het havenkwartier te verbinden met de rest van het eiland werd een uitgebreid weggennetwerk aangelegd. Goederen werden door slaven in kano's vervoerd tussen het eiland en de duizenden schepen die jaarlijks voor anker gingen. Van bijzonder belang in deze studie is het onderzoek naar de historische rede van St. Eustatius. Door middel van een multidisciplinaire studie die historische bronnen, archeologische resten en de natuurlijke omgeving in acht neemt, is gebleken dat de rede veel groter was dan voorheen werd gedacht. Er zijn tot op heden vijf scheepswrakken op de rede gevonden, maar uit historische bronnen blijkt dat er zich ongetwijfeld meer wrakken rondom het eiland bevinden. De blauwe glazen kralen die op een van de wrakken gevonden worden zijn een belangrijk object geworden in de hedendaagse Statiaanse cultuur.

Mensen van verschillende sociale klassen woonden en werkten in verschillende urbane en rurale omgevingen. Kooplieden en plantagehouders woonden in herenhuizen op de plantages of in de stad. Veel slaven woonden in kleine hutjes op de plantages of in de stad. Duizenden matrozen woonden dagen, weken, of soms zelfs maanden lang op schepen die voor anker lagen op de rede. Behalve de zichtbare wereld, speelde ook de cognitieve component een belangrijke rol in de vorm van onder andere plaatsnamen en orale geschiedenis.

Op politiek niveau waren macht en rijkdom belangrijke waarden, die op verschillende manieren tot uiting werden gebracht. De rijkste kooplieden lieten indrukwekkende herenhuizen bouwen, hadden marmeren grafstenen en sloegen zelfs hun eigen munten. Door het gunstige economische klimaat op het eiland in de 18e eeuw, waren zelfs slaven in staat zich op te werken op de sociale en economische ladder. Zij brachten hun macht en rijkdom tot uitdrukking door middel van dure objecten en doordat ze zich specialiseerden in bepaalde taken die van belang waren voor de economische ontwikkeling van het eiland. Macht werd ook uitgestraald door de vele verdedigingswerken op het eiland. Ondanks dat deze niet erg effectief waren in het beschermen van het eiland, konden ze wel de schepen beschermen die handel kwamen drijven.

De natuurlijke omgeving heeft een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van het maritiem cultureel landschap en het leven van de Statiaanse bevolking. Omdat het eiland relatief droog is en niet heel geschikt voor de verbouw van suikerriet, werd er in de 18e eeuw voor gekozen er een handelscentrum van te maken. De steile topografie werd op allerlei manieren gebruikt, bijvoorbeeld om autoriteit op de plantages uit te stralen. De krater van de slapende vulkaan de Quill was een plek waar mensen konden ontspannen tijdens een picnic, maar ook een plek waar slaven naartoe konden ontsnappen. Wellicht het belangrijkste element in de natuurlijke omgeving was de onderwater topografie. De grote, zandige rede aan de beschutte kant van het eiland zorgde ervoor dat honderden schepen tegelijk voor anker konden gaan en handel konden drijven.

Er schuilde echter ook een groot gevaar; St. Eustatius ligt middenin de orkaangordel, en het eiland werd dan ook regelmatig getroffen door deze verwoestende stormen die gebouwen vernielden en tientallen schepen lieten zinken.

Door het grote aantal schepen dat elk jaar handel kwam drijven op St. Eustatius, was er een constante aanvoer van nieuwe mensen, goederen en ideeën. Mensen van over de hele wereld woonden en werkten op het eiland, waaronder sefardische joden, tot slaaf gemaakte Afrikanen en kooplieden vanuit elke hoek van de Atlantische Wereld. Toen op het eind van de 18e eeuw de economische positie van het eiland verzwakte, trokken veel van deze mensen echter weg naar andere handelscentra in de regio. Wellicht de belangrijkste connectie die St. Eustatius had was die met de Noord-Amerikaanse koloniën. Tijdens de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog (1775-1783) werden er via St. Eustatius grote hoeveelheden wapens, buskruit en munitie naar de rebellen gestuurd. Dit zorgde ervoor dat de Engelsen het eiland in 1781 veroverden en plunderden. De economische positie van het eiland verzwakte steeds meer in de 19e eeuw, vooral na de afschaffing van de slavernij in 1863. De geschiedenis heeft zich echter herhaald aangezien St. Eustatius, door haar gunstige ligging, tegenwoordig wederom een internationaal handelscentrum is, dit keer voor petroleum producten via een grote olieoverslagplaats in het noordelijk deel van het eiland.

Deze studie heeft aangetoond dat het maritiem culturele landschap van St. Eustatius een complex geheel omvat van talloze elementen en actoren, die elk op hun eigen manier het eiland gevormd hebben. Er is echter nog veel meer over de geschiedenis van St. Eustatius te ontdekken en leren; deze studie heeft een basis en theoretisch kader gevormd waarbinnen dit kan gebeuren.